

2-5.

GONDOLAT

KÖZÉRDEKŰ HETILAP.

Proh.

TARTALOM:

B. J. : MERRE BILLEN A MÉRLEG? — BODOR ALADÁR: SZABÓ DEZSŐ MAGYARSÁGÁRÓL. — Dr. KMO SKÓ MIHÁLY: A CSEH-SZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG JÖVŐJE. — MAGYAR KÖTELESSÉG. (BESZÉLGETÉS LAMPÉRTH GÉZÁVAL) — LENDVAI ISTVÁN: HUSZADIK SZÁZAD. — LÁTOGATÁS HEGEDŰS GYULÁNÁL. — BABITS MIHÁLY LEVELET IRT A MAGYAR IRÓK SZÖVETSÉGÉNEK (x.) — LOVÁSZY UR TÁMOGATJA A BÉCSI KOMMUNISTÁKAT. — AKTUÁLIS PROBLÉMÁK. — KRÓNKA.

B U D A P E S T
1919. OKTÓBER 5.

I. ÉVF. 2. SZ.
ELŐFIZETÉSI DIJ EGY ÉVRE 100 KORONA.

TARTALOM:

B. J.: Merre billen a mérleg? — Bodor Aladár: Szabó Dezső magyarságáról. — Kmoskó Mihály dr.: A cseh-szlovák köztársaság jövője. — Magyar kötelesség. (Beszélgetés Lampérth Gézával.) — Lendvai István: Huszadik század. — Látogatás Hegedüs Gyulánál. — x.: Babits Mihály levelet irt a Magyar Írók Szövetségének. — Lovászy ur támogatja a bécsi kommunistákat. — Aktuális problémák: A főváros és a vidék. Katholikusok és protestánsok, Liberális politika. Egyetemi ifjuság. — Krónika: Göndör Krausz Náthán Franci megszólalt. Az Egyenlőség és a keresztény rikkancs. Jaj! kivándorolnak. — Hercz Imre rajzai.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII. ker., Horánszky-utca 20.
Előfizetési ár: egy évre 100 kor., félévre 50 kor., negyedévre 25 kor.

Mindenki olvassa el Orbán Dezsőnek

Föl! Uj honfoglalásra!

cimü kitünő könyvét. Kapható a „Szinház és Divat“ könyvkereskedésében, VII., Károly-körut 3.

Ára 5 korona. — Vizsontelárusítóknak kedvezmény!

Keresztény férfiak és nők, kik lapárusítással foglalkozni óhajtanak, jelentkezzenek lapunk kiadóhivatalában. ≡

Waschata utóda

Jahoda Károly

vendéglő, étterem, VIII. kerület,
Baross-utca 7. Kitünő magyar
és francia konyha. :: Herceg
Windischgrätz-féle kiváló
fajborok.

Friss teavajjal készült süte-
ményt, reggelit és ozsonát csak

◆ a Bujdosó-féle ◆
cukrászdában

kaphat, VIII., Üllői-ut 46, Mária
Terézia-laktanyával szemben.

Hirdetéseket

felvesz a kiadóhivatal, VIII., Horánszky-utca 20.

Közérdekű hetilap.

Felelős szerkesztő:
Barka József.

Merre billen a mérleg?

Amióta a Friedrich-kormány vezeti az ország ügyeit, amióta a magyar társadalom legszélesebb rétegeiben, eddig még sohasem tapasztalt határozottsággal jelentkezik egy erős tiltakozás a magyarságot megfojtani készülő pán-izraelita törekvésekkel szemben, az u. n. magyar sajtóban léptenyomon hangok hallatszanak, amelyek felekezeti türelmetlenségről és hasonló jókról beszélnek. Akadnak magyar politikusok is, akik az ál-humanizmus és ál-liberalizmus köpenyébe burkolódva, olyan színben tüntetik fel a keresztény magyarság hatalmas megmozdulását, az éini-akarásnak erőteljes megnyilatkozását, mint a itt alacsony felekezeti ellentétekről, művelt és modern emberekhez egyáltalában nem illő mozgalmakról lenne szó. Teszik ezt ugyanakkor, amidőn — ha a jelek nem csalnak — oly sok félreértés és marakodás után a katolikus és protestáns magyarok egymásra találtak, amikor mindkét tábornak legkitünőbb elméi a tartós politikai és társadalmi együttműködésnek

és szoros fegyverbarátságnak útjait egyengetik. Felekezeti torzsalkodásról beszélnek, holott nagyon jól tudják, hogy felekezeti ellentétekről szólnos és azzal fenyegetődznek, hogy addig nem lesz konszolidáció, béke és rend, ameddig a keresztény tábor be nem adja a derekát és le nem szereli ezeket az u. n. „felekezeti” mozgalmakat.

Hát nézzünk csak kissé szembe ezekkel a felekezeti mozgalmakkal! Lásuk csak, miről is van tulajdonképpen szó!

Annak, ami ma Magyarországon történik, semmiféle felekezeti karaktere nincsen. Ezt a másik táborban éppen olyan jól tudják, mint mi. Aki a magyarországi zsidókérdésről azt mondja, hogy ez felekezeti kérdés: az vagy nagyon naiv vagy nagyon ostoba ember. Itt faji harcról van szó. Itt a magyar faj önvédelmi harcáról van szó, amelyet egy bevándorolt, számbelileg törpe kisebbségben levő, de szivós és makacs, beolvadni nem tudó, de nem is akaró, az eszközökben nem válogató, más világnézettel bíró faj

előbb szellemi és gazdasági szolgáltságba, végül nyomorba és gyalázatba döntött. Üldözött vaddá tette ez a jövevény nép a befogadó népet saját hazájában. Reá gázolt, megrugdosta és besározta. És most, amidőn azt látja, hogy a szolgáltságba döntött magyarság kezd feleszmélni és bilincstördelő kedvében van, előáll azzal, hogy kérem, ez felekezeti türelmetlenség, ez nem szép, nem illő dolog és mit szól hozzá a világ. A rabszolgáltatók sohasem szerették a szabadság után epedő rabszolgákat. A zsarnokok és kényurak sosem szerették a szabadság bajnokait. Így tehát teljesen érthető, ha a zsidóságnak, amely állam volt az államban, amely magához kaparintott jóformán minden hatalmat ebben a szerencsétlen országban, nincsen inyére a keresztény magyarság erőfeszítése. De tudja meg minden ember, hogy itt a keresztény magyarság szabadságharca folyik életre-halálra. Ebben a mérkőzésben vagy az egyik, vagy a másik fél alul marad. És tudja meg mindenki azt is, hogy gyáva bitang az, aki ebben a mérkőzésben a saját fajtát cserben hagyja és becsstelen huligán az is, aki elfelejti azt a gyalázatot, amely az ő népét érte. Mi fölemelt fővel és tiszta lélekkel állunk a történelem és Európa ítélőszéke elé. És nem ijedünk meg a felekezeti organumok orditózásától. Tudjuk, hogy jogunk van az élethez, jogunk van a szabadsághoz, tudjuk azt, hogy velünk van, vagy velünk lesz, ha a helyzetünket megismeri, Európa keresztény nemzeteinek szolidaritása. Ebben a pillanatban még

inog a mérleg, nem tudjuk merre fog billeni, de azt tudjuk, hogy meg fogjuk harcolni a harcot, nem karddal és puskával ugyan, de ésszel, szívvvel és akarattal. Nem lehet, hogy egy törpe kisebbség uralkodjék az ország dolgozó keresztény népének millióin. Történeti fordulatok korát éljük, új ösvényekre lépnek a nemzetek. Ebben az ujjaalakuló világban Magyarországnak is meg kell ujulnia. Kicsiny és szegény ország leszünk, de mégis bizalommal tekinthetünk a jövőbe, ha az ország dolgozó keresztény népe felszabadul a zsidó elnyomás alól. Ha mi oly sok szenvedés és megalázás után még mindig nem vagyunk tisztában az új idők feladataival, ha nem leszünk képesek bátor és erőteljes cselekvésre, akkor valóban mi vagyunk a világnak legutolsó nemzete és akkor csakugyan méltók vagyunk arra, hogy letörüljenek Európa térképéről. A legszentebb jogon kell munkához látnunk, az életnek jogán. Mi senkit jogaiban bántani nem akarunk, pusztán a saját jogainkat, a dolgozó keresztény milliók jogát akarjuk megvédelmezni. És ha a másik táborban emiatt feljajdulnak, bármennyire érthető is, még sem egyéb ravasz trükknél, amely az elnyomó zsarnokságát úgy akarja leplezni, hogy az elnyomott és üldözött ártatlanság fehér ruháját ölti magára.

De hogyan is állunk tulajdonképpen ebben a pillanatban? Magyarország népe keresztény Magyarországot akar. Erre egy fajilag idegen törpe kisebbség felszisszen, örült lármát csap és a sajtó utján telekürtöli a világot azzal, hogy itt reakció készül,

itt felekezeti türelmetlenség és fehér terror tobzódik. Honnét ez a nagy lárma Izrael berkciben? Mitől félnek, mitől remegnek? Talán a keresztény kulturától? Aligha. Hiszen nekik több évezredes sajátos kulturájuk van, amely bevehetetlen várnak bizonyult eddig és valószínűleg az marad továbbra is. Más itt a baj! Sejtik már, hogy a keresztény magyarság nem akar továbbra is kiuzsorázott, kizsákmányolt kuli maradni, hanem kezébe akarja venni a gazdasági hatalmat, a gazdasági vezetést. Ők sejtik, hogy mi ezt akarjuk és mi tudjuk, hogy nekünk erre az utra kell lépnünk. Ugy, ahogy eddig volt, továbbra nem maradhat. A nemzeti vagyonnak legnagyobb része ma egy profit-éhes, ridegen önző és faji egoizmusban tultengő idegen nép kezében van, a magyarság pedig gazdasági szolgaságban sinylődik. Nem akarunk továbbra is tehetetlen és gyámoltalan gazdasági alany maradni egy élelmes és az etikai szempontokat oly könnyen ignoráló csoport kezében. Mi a dolgozó keresztény milliókat gazdaságilag fel akarjuk szabadítani. Mert tudjuk, hogy minden problémáink közt ez a legfontosabb és üres fecsegés minden antiszemitizmus, amely ezt nem akarja, vagy nem tudja megtenni.

Kezükben a pénz, a bank, a gyár, a földbirtoknak igen jelentékeny része, övék a főváros és a sajtó révén a szellemi életnek irányítása. Mi ezzel szemben kifosztott koldusok vagyunk. Mi árván és társtalanul állunk a nagy világban, ők egy csodálatosan éber és érzékeny nemzetközi szolidaritás védelme alatt állanak. Mi egy kétezer-

Kommunisták a gyűjtőfogházban.

esztendő, egyetemes emberszeretete hirdető kultúra szellemi légkörében élünk, ők egy példátlanul erős faj szeparatizmus göggyébe burkolóznak Szociális irányban forog az időnek kereké és ők a legantiszociálisabb emberi tulajdonságok képviselői. Maradhat-e ez így? Szabad-e azt mondani, hát jöjjön a szabad verseny, jöjjön a liberalizmus, jöjjön a létért való küzdelem? Aki objektív nyugalommal tudja szemlélni, mint pusztul és züllik a saját faja, nemzete, az mondhatja, de mi, akik megtiport fajunkkal együtt akarunk élni vagy elbukni, nem mondhatjuk. És amikor arról van szó, hogy éljen-e a fajtam továbbra is, vagy sem, akkor nem töröm a fejemet jogi formulákon, nem csűröm-csavarom a paragrafusokat, hanem segítek a bajon, ha kell, akár császármetszéssel is, mert tudom, hogy engem igazol a szociális igazság, mert tudom, hogy min-

GONDOLAT

len jogi törvények felett áll az erkölcsi törvény, amely jogot ad minden embernek és minden népnek a szabad és független emberi léthez.

Vannak politikai figurák, akik asszimilációról dadognak. Asszimiláció? Nem hiszek benne, mert hiányzik minden feltétel, amely az asszimilációhoz szükséges. A zsidóság csakugy duzzad a faji önérzettől, sosem fog beolvadni és a történelemből tudjuk, mit jelent az ő beolvadásuk. Széltől idevetett magvak ők, kik idegen talajban élnek és idegeneknek érzik magukat. Vannak azután kitünő keresztény politikusok, akik arról csevegnek, hogy semmit sem tehetünk, mert hát náluk a pénz, a vagyon, nem szabad őket megharagítanunk, mert akkor megbénul a gazdasági élet, megakad a fejlődés és az ország rozoga szekere még nagyobb kátyuba jut. Ez aztán a törülmetszett politikai bölcsesség, ez az igazi szociális szempont, jó magyarok, ezt hallgassátok! Vajjon elfelejtik ezek a jó urak, hogy az a vagyon, amely ma a zsidóság kezében van: nemzeti vagyon, amelyhez a dolgozó keresztény millióknak vére, könnye és verejtéke tapad? Hát nem tudják ezek a Pató Pálok azt, hogyha a zsidó kapitalizmus szabotálni merészel a csődbe jutott szerencsétlen országgal szemben, akkor minden isteni és emberi szempont azt parancsolja, hogy mőresre kell ezt a rideg és szívtelen kapitalizmust tanítani? És mit szól mindezekhez az okos zsidóság? Ők — mint mindig! — most is uralják a helyzetet. Így okoskodnak: hát jó, mi elismerjük, hogy

a zsidóság bizonyos rétegei vetkeztek a magyarság ellen, de hát mindez nem gílt, ezt felelőtlen elemek tették és mi nem azonosítottuk magunkat ezekkel a felelőtlen elemekkel. Hát jó! Fogadjuk el, hogy úgy van, ahogy ők mondják. De hát akkor most miért szisszen fel az egész zsidóság, ha egy bolsevik-vezért, aki véletlenül (!) zsidó, bántalmazni merészel ez a kulturátlan magyarság? Egyébként is ők hajlandók kibékülni! Azt mondják, felejtünk el mindent és borítsunk fátyolt a történetekre. Ne felekezetieskedjünk! Legyünk testvérek, fogjunk kezet! Hajlandók a békekötésre, de a békefeltételeket ők akarják megszabni. Maradjon minden a régiben s akkor szent a béke. Legyen a keresztény magyarság továbbra is rabszolgája, kiuzsorázott napszámosa a hatalmi tébolyban szenvedő zsidóságnak, akkor rendben van minden. És ha a keresztény tábor változtatni akar ezeken az állapotokon, akkor nem lesz béke és rend, nem lesz konszolidáció Magyarországon. Ezt ird alá magyarom.

Folyik a mérkőzés, folyik a harc, a keresztény magyarság szabadságharca. Vajjon merre billen a mérleg? Kompromisszumos, gyáva hangokat hallunk! De résen leszünk, őrt állunk! És minden átok érje azokat, akik ma nem teljesítik kötelességüket, akik gyáván és közömbösen félreállanak, vagy pénzért, magas pozíciókért, hatalomért elárulják az igaz ügyet. A zsidókérdést meg kell oldani. Nem pogrommal. Mert ez nem megoldás és nem méltó hozzánk. Hanem meg kell oldani ésszel és akarattal. (B. J.)

Szabó Dezső magyarságáról.

Ragaszkodom annak az igazságnak vallásához, hogy minden igaz költői termék: legbelső lényege szerint — lyra. Így a Szabó Dezső élettörténetét, vagyis igazi mivoltát nem kevésbé megrajzoltnak látjuk regényei epikájában, mint akár a Petőfi életrajzát sokdátumú költeményeiben, a Galgaparttól Segesvárig.

Most, hogy az „Elsodort falu“ ismertetésének alkalmából ohajtunk Szabó Dezsőről írni, épúgy csak eddigi összes művei tükrözésében tekinthetjük őt, mint bármely más vérbeli lírikust. És akár egészében e kompakt egyént nézem, mint egy egész termőfát, akár a sudarán kihajtó virágot nézem, akár legmélytől életívő gyökereit: lehetetlen, hogy mindenütt, az egész fa termetén, virága illatán, gyökerei nedvén ne lássam mindig a döbbenetes mély rokonságát a másik oly nagyon magyarral, Ady Endrével. Lám, mennyire integrált lényeggé vált valami a magyar fajiság, hogy két ennyire önálló egyéni emberben a rokonságnak ekkorasága uralkodhat. Az Iliász és Odüsszeia nem rokonnabbak a görögségükben, mint amennyire rokon a magyarságában ez a két istenteremténye, amennyire rokon a huszadik-századbeliségében, a világháborús-korabeliségében és még annyi, de annyi más meghatározottságában.

Ez a két költő az életben alig találkozott s akkor olynemű szellemi feszültségbe hozták egymást, mint az egynemű villamosságú sarkok.

Az „Elsodort falu“ Miklósában, mintha a művészet a Szabó Dezső akaratán kívül csinálta volna meg az egy személyben kísértő két szellem játékát: majd inkább az Ady idézett szelleme kísért, majd inkább a maga szellemét vallja és gyónja benne

Szabó Dezső. Néhol tán maga Szabó Dezső se tudna dönteni a Miklós kiléte kérdésében.

Ugyanazok a faji és korszakbeli, egyképletű családi determináltságok a végzetükben; Ady az idősebb, a kezdő, a tragikus-hősibb, dekadensebb, értőbb és elbukóbb, Szabó a fiatalabb, akaróbb, plasztikusabb erejű, szenvedélyesebb.

Amint Szabó a „Nincs menekvés“ előszavában lírai vallomásul elárulja, kénytelen volt kibeszélni magát: azt a rettegését, melyet magában hordott a családi örököltségéről, a magában érzett kettősségről, melyet tán kétféle vérség vegyülhetetlen távoliságából eredőnek és bármennyi generációban is megoldhatatlannak tart, tán amely őt diszharmonióba, költői kívülhelyezkedésre és disztinválásra, végül alkotásra kényszerítette. Ahogy a nem nélküli ősember férfira és nőre bontotta szét magát (hogy e megkülönböztetés egymáshatása révén teremhesse tovább a fajt végtelenszerű egységben), úgy bontja föl magát Szabó az „Elsodort falu“-ban egy Miklós és egy János alakra. Már a „Nincs menekvés“-ben vajdott benne a lebirhatatlan bomlás ez érzete, amit az Elsodort faluban ki is vágott magából, mint Ádámól kivágták a a fájó, szerelmére teremtett bordát.

(És ez a magyar fajiságnak, a turáni és európai lényege vegyületlenül maradtottságában egyik fő, kellőleg még meg nem látott jellemvonása.)

János még nem teljes ember, csak egyetlen borda, az egészség darabja, akit Szabó olyan sóvárgó, dédelgető és elfogultan magasztáló szerelemmel kíván, mint Ádám az ő testéből kivágtott, de egészségesebb emberré lett Évát. A többi szerelmét Szabó már nyu-

Szabó Dezső

Szabó Dezső, az „Elsodort falu” írója.

Hercz Imre rajza.

alapja. Ha a testek s a testek legkisebb fizikai és vegyi alkotórészei e törvénynek alávetve nem volnának, természettudományos törvényekről nem is lehetne beszélni, semmiféle történés sem volna kiszámítható, megmagyarázható, meghatározható, maga a puszta lét a bizonytalanság ködös homályában veszne el. Pedig a tehetetlenség törvénye az állami és a társadalmi életben is óriási szerepet játszik. Amint a kilendített inga egy ideig akkor is jár, ha az óra nehezekét eltávolították, úgy van az az állami életben is: egy már működő állami szervezet tehetetlenségi erejénél fogva még akkor sem áll meg, ha erkölcsi súlyát elvesztette, ha mozgató ereje megszűnt. Láttuk ezt Magyarországon az októbervégi forradalom után. Viszont nincs nehezebb dolog a világon, mint egy gépet alkotórészeiből összeállítani s azt úgy megindítani, hogy az legott rendesen és pontosan járjon. De így van ez az állami életben is. Új államot alkotni, azt hirtelen berendezni és annak komplikált gépezetét működésbe hozni emberfölötti feladat és vajmi ritkán sikerül. Különösen nem sikerül ott, ahol az államot rajta kívül eső hatalmi tényezők hozták világra s az államot képező népek államalkotó akarata kétes, vagy legalább is nem határozott. Mert az állam létalapja a polgárok szervezett akarata. Ha ez az akarat hiányzik, vagy kellően szervezve nincsen, az az állami gépezet megindítható ugyan, de potenciális energiájának hiánya következtében csakhamar megáll. Mi következik azonban ebből? Az, hogy heterogén elemekből új államot hirtelen, parancsóra összeróni tisztára lehetetlen. A régi Ausztria néprajzi tekintetben szedett-vedett állam volt ugyan, de ennek az osztrák állami gépezetnek megvolt a maga erkölcsi és történeti nehezeke, rugója, mozgatója: a történeti hagyomány, amely sokáig tar-

totta működésben még akkor is, amidőn a gépezet egy része meglazult, elromlott.

A cseheké a dicsőség, hogy ők most ott akarják folytatni, ahol az osztrákok elhagyták és meg akarják mutatni a világnak, hogy egy ujsütetű állam minden néven nevezhető történeti hagyomány, az államalkotó tényezők hozzáértése nélkül és az államot képező népek legnagyobbfoku heterogenitásának dacára is a maga emberségéből meg tud élni és létezni.

Ezek az elszlávosodott poroszok hatalmi önérzetük tultengésében meg vannak róla győződve, hogy ők ezt a világtörténeti csodát meg fogják valósítani. Ha a cseh állam kizárólag a régi Cseh- és Morvaországra szorítkoznék, ez ellen senkinek kifogása nem lehetne. De mivel a csehek a wilsoni elvek tagadásával imperialista politikára adták magukat és színmagyar vidékeket is csatoltak államukhoz, nem vehetik rossz néven, ha államuk jövője a magyarságot is foglalkoztatja.

De hagyjuk az elméleteket és kérdezzük: hogyan fest a cseh nép belső politikája, az állam életképességének legbiztosabb fokmérője.

Elüljáróban meg kell jegyeznünk, hogy a prágai nemzetgyűlés mostani tagjai nem képviselők a szó alkotmányos értelmében. Mint amolyan önjelöltek, mindenki a maga ábrázatát képviseli; ennek fejében szép jövedelemre tesznek szert, amelyet féltve ideig-óráig annyira összetartanak, amennyire okvetlenül szükséges, hogy az állam nyikorgó gépezete meg ne álljon. De mi lesz a legelső választások után? Oly kérdés ez, amelytől minden csehnek borsódzik a háta.

A cseh állam lakóinak száma mintegy 13·5 millió. Ebből 6·3 millió cseh és morva, 7·2 vagy ennél is több német (deutschböhm), tót, magyar és ruthén. E számokból nyilvánvaló,

godtabban intézi el. Ha Adyról nem igen volt fontos a szerelmes nőinek kiléte és milyensége, hát Szabó Dezsőnél még kevésbé fontos. A szerelmükben még ázsiai magyarok; a nő náluk: alkalom, eszköz amaz esetleg nagyszerű dologra, a szerelemre. Szabó Dezső a szerelem gyönyörének leírására alig feledkezik jobban rá, mint a jó evés leírására; — ohó, az ő bámulatos megjelenítő erejével bírva, bármilyen francia író milyen nagy szerelmi terítéssel szervirozná a Judit egy-egy elbukását! Az Ady elképzeltetéseiből se szeretett bele bizonyára senkise Lédába, (ezenkívül, igaz, Adynak nincs is megközelítőleg se olyan szemléletes megjelenítő képessége).

És bármely francia író, a Szabó Dezső zsufolt epikai vénájával bírva, hogy bizsergetné, lúdbőröztetné, Seherzádé poentirozásával 1001 füzetre váltaná a mesélését. De Szabó Dezső

nyugodtan mesél, mint a mi paraszt fajtánk.

A józan realizmussal szemlélt természetbeforrottsága, az az ő paraszti fiataltsága az a vonása a magyarosságnak, mely legdöntőbben elkülöníti a pesti nemmagyar írótól. Szabó Dezső a természettel nem kevesebb ősi fiatalos viszonyban van, mint akár az ő indiai, vagy görög. A természet teljesen átárad rajta s ő átárad a természetben. Roppant pantheizmus hemzseg benne és minden gondolatában oly egyesültségben jelenik meg ember és természet, mint a nimfákban és szatirokban.

Egyéniségének az időbeli magyar fajisághoz való viszonyáról majd máskor.

Adjátok csak mindenkinek oda az „Elsodort falu“-t, hogy magyarabbá válhasson általa.

Bodor Aladár.

A cseh-szlovák köztársaság jövője.

Mainapság divat társadalmi és politikai kérdéseket természettudományos formulák alapján intézni el. Volt idő, mikor a politikában a gravitáció törvényéről beszéltek; ma a létért való küzdelem darvinista jelszava járja. Azt a tényt, hogy senki egyszer elért társadalmi pozíciójáról szívesen lemondani nem szokott, a társadalmi hajcsövesség jelenségének nevezik; hogy pedig az emberek a nyomorúság elől menekülnek, azt a modern társadalmi fizika úgy fejezi ki, hogy e jelenség „a szociális nyomáskülönbségek kiegyenlítődése“.

Tagadhatatlan, hogy ennek a természettudományos szociális frazeológiának meg van az a jó oldala, hogy

bizonyos közismert jelenségeket a természet törvényeiből vett analógiákkal pompásan szemléltet. Csakhogy e módszernek vannak bizonyos egyoldalúságai is. Az egyik az, hogy az emberi társadalmat, amely pedig ésszel és szabad akarattal ellátott egyedekből áll, káposztáskertnek nézi, amelynek termése kizárólag a talajtól, a csapadéktól s a nap melegétől függ. Másik bibéje ennek a módszernek az, hogy természettudományos kifejezőmódja minden áron ujat akar mondani, kapvakap a be nem igazolt föltevéseken, ellenben a régismert, becsültes igazságokat valahogy mellőzi.

Ilyen igazság a tehetetlenség törvénye, amely pedig egész létünk

GONDOLAT

meg. Majd meglátjuk, mit szólnak hozzá ők, ha az obstrukció legbrutálisabb eszközeit saját bőrükön fogják tapasztalni.

Ők a jelesek, a dicsők, a nagyok addig kritizálták, ócsárolták és szidták a régi Ausztriát, míg végre a sors kegyetlen szatirájából nemzeti államukból egy miniatűr kiadású Osztrák-Magyar Monarchia lett, annak

minden bűnével és hibájával, de történeti hagyománya s e hagyomány tehetetlenségi ereje nélkül. És ha a régi Monarchia potenciális energiája, népeinek egymásra való utaltsága dacára, összeomlott milyen sorsra számíthat a cseh állam, amelynek összes népeit egyetlen gondolat heviti: szabadulni egymás társaságától?

Kmoskó Mihály dr.

Haller István propaganda-miniszter.

Hercz Imre rajza.

hogy a csehek imperialista politikája szépszerével, becsületes eszközökkel nem lesz folytatható, mert hiányzik a szükséges alapja: az erő. A legközelebbi választások után a csehek a prágai parlamentben kisebbségbe kerülnek és a nagy garral alapított köztársaság úgy kilyukad, mint valami felfujt dudu, ha bicskával belevágunk.

De ez csak a bajnak kisebbik része. A cseh nép van olyan erőszakos, hogy akarát a nem-cseh többségre rá tudná erőszakolni. Az igazi és a legfőbb bibéje az államalkotó cseh kisebbségnek az, hogy annyi pártra szakadt s ezek a kisebb-nagyobb pártok egymást úgy gyűlölik, hogy nincs az a zseniális államférfi, aki ezekből a marakodó pártcsoportokból kormányképes cseh többséget össze tudna hozni.

A legutóbbi községi választások révén a pártok aránya immár nagyjából ismeretes s így a cseh politikai élet prognózisa meglehetősen biztonsággal bontakozik ki a jövő ködös homályából. Sajnos, az így nyert kép még nem tökéletes, mert a Felsővidéken ilyenféle választások eddig nem történtek s így az alábbiak kizárólag Cseh- és Morvaországra vonatkoznak.

A legerősebb párt a szociáldemokratáké, akik az összes szavazatoknak mintegy a felét nyerték el. Tudnunk kell azonban, hogy e párt két csoportra oszlik, közönséges és nemzeti szociáldemokratákra, akik ugyan a jelen pillanatban a kormánypárti blokk tagjai, de máskülönben hadilábon állanak egymással. Ehhez hozzá kell tennünk azt is, hogy az összavazatok 49—50%-os szocialista számában befoglaltatnak a német szociáldemokraták is, akiknek leszámításával a cseh szociáldemokrata pártok szavazatai mintegy 33%-ra olvadnak le. Ez a körülmény azonban lényegesen fontos, mert a cseh politika mostani

imperialista irányozottsága mellett a cseh szociáldemokraták német elvtársaik segítségére sohasem számíthatnak!

A szociáldemokraták után számra a legerősebb frakció a nemzeti demokratáké, a liberális intelligencia pártjáé, amely a szocialista gazdálkodás csődjét előre látva ellenzékbe ment át, abban a reményben, hogy kellő időben a szocialistákat a kormányon felválthatja. E párt Cseh- és Morvaországban 20 és egynehány % szavazatot kapott, tehát jóval kevesebbet annál, amennyi kormányképes többséghez szükséges.

A többi pártok erő dolgában így következnek egymás után: republikánusok (agráriusok), néppárt (klerikálisok), kiscgazdapárt és még 4—5 inkább helyi jelentőségű apróbb csoport, amelyek a politikai életben egyelőre sem nem szoroznak, sem nem osztanak. A cseh néppárt, vagyis a klerikálisok, főleg Morvaországban ért el sikereket, Csehországban alapja nincsen, ellenben több mint valószínű, hogy a tótság $\frac{2}{3}$ -a erre a pártra fog leszavazni s akkor ez lesz a cseh parlament egyik legerősebb politikai pártcsoportja.

Tessék már most elképzelni oly parlamentet, amelyben vagy 10 párt verekszik a hatalomért s a legerősebb sem képvisel többet az összlakosság 20—30%-nál. Hogyan lehet ilyen viszonyok között parlamentáris többségről szó? Még hozzá ezek a parlamentáris pártok a nemzetiségi eszme alapján állva, engesztelhetetlen gyűlölettel, megalkuvást nem ismerve fogják egymást támadni és különösen a nem-csehek a cseheket. A prágai nemzetgyűlés rövid idő múlva a tobzódó gyűlölet ép oly vad kitöréseinek lesz a színhelye, mint volt a bécsi Reichsrat, ahol a sipot, dobot s a „hangulatkeltés” más ilyen nemes eszközeit muzsikális hajlamaiknak megfelelően épp a cseh nemzet fiai honosították

Magyar kötelesség.

(Beszélgetés Lampérth Gézával.)

Abban a meggyőződésben, hogy a magyarság bukását igen nagy mértékben az a korrupt sajtó és züllött irodalom okozta, amely nem a magyarság lelkéből sarjadt és hogy a keserves jelenre csak egy fejlett és minden ízében faji kultúra deríthet jobb jövőt, lapunk állandó kapcsolatot kíván létesíteni ennek a par excellence faji kultúrának a képviselőivel, közvetítője akar lenni a magyar közönség és a magyar vérből származó írók lelki egymásbafonódásának. Sorra megfogjuk szólaltatni lapunkban a magyar kultúra legkiválóbb munkásait, hadd hallja az ő felvilágosító, vigasztaló és erősítő szavukat a szegény, letiport, elerőtlenedett, kifosztott magyarság. Ez a meggondolás vezetett bennünket, amikor felkerestük Lampérth Gézá-t, a szelidszavu poétát Fehérvári-uti lakásán, és megkértük: mondana el egyetmást élményeiről és terveiről a Gondolat olvasóinak. Feltett kérdéseinkre a költő a következőkben válaszolt:

— Azt kérdezi Szerkesztő Uram, mit irtam a proletárdiktatura alatt? A válasz rövid. Néhány sebtiben odavetett ceruzajegyzeten kívül — semmit. Beteg is voltam, az átélt és átértett borzalmak súlya alatt testben, kedélyben megrokkant, mint annyi száz és ezer mások velem együtt. De azért persze — akartam írni, mint ahogy akar repülni és énekelni a madár, kinek Isten szárnyat és hangot adott. A magamfajta énekesnek azonban, aki a kalászos magyar mezők, a zsolozsmás templomok s a „kurucok csillaga“ felé szokott repdesni, hamarosan tehetetlenné bénította szárnyát és szívébe fojtotta énekét az a szörnyű

tavas, amelynél szörnyűbb a tatár-haramják óta nem rémlett e sokat szenvedett árva nemzetre... Itt eszembe jutnak Batu kán szavai, melyekkel ázsiai martalócait buzdította az 1241. ápr. 11-i végzetes Sajo-parti csata előtt. „Legyünk vigan — mondotta — mert jóllehet ama népnek (t. i. a magyarnak) száma nagy, de minthogy meggondolatlan tanács kormányozza őket, nem menekülhetnek meg kezeink közül!“ — Vajjon nem ismétlődik-e meg a történet épen a tragikus pontokon a mi tragikus sorsu nemzetünk életében — vajjon nem ugyanezt mondhatta-e a modern Batu kán martalócainak 1919. márc. 21. előtt?

— Ha már mégis kezembe kellett venni a megdermedt tollat, kérdőíveket töltöttem ki, amelyeket végeszakadatlan és csudálatosan zagyva rubrikákkal látott el a proletár-bürokrácia bölcsesége. Az egyiken p. o. sok egyéb között arra is kíváncsi volt az ismeretlen „elvtárs“, hogy — mit szeretnék tanulni? Erre, ugy emlékszem hamarjában pár rigmust is irtam, tehát mégis volt valamelyes irodalmi termékem. Most nincs kéznél, de talán majd előkerül valahonnan. Magam is kíváncsi vagyok rá. Megemlítem még itt, hogy egyik legkedvesebb ifjúsági művemre, melyet egyik ifj. lapunk kezdett közölni az év elején, melynek címe: „A munka hőse“ s épen a tisztos munka apoteózisá — szintén rátette kezét valamelyik vörös Heródes, betiltotta a további közlését. Derékon vágta ketté az elbeszélést, melynek folytatásáért napról-napra ostromolták a szerkesztőt a megriadt és tanácstalan kis olvasók. — Ridegen megfosztottak en-

gem irói műhelyem, dolgozó szobám csendjétől és nyugalmatól is (bár az ehhez való jogot papiroson fennen hirdették), amikor amugy is nagyon szerény lakásom egy részét elrekvirálták, nem véve figyelembe azt sem, hogy feleségem szintén „szellemi munkás” és már hosszabb ideje olyan betegségekben szenved, amelynek főorvossága a nyugalmas, levegős lakás.

— De messze tévedünk a vörös dzsungelben... Most még arra kíváncsi Szerk. ur, hogy mit írok ezidőszert és mik a jövő terveim? Most épen olyan írásművel foglalkozom, amiről majd csak később beszélhetünk. Azt hiszem, elég érdekes lesz. Ha azzal rendben leszek s Isten erőt és időt ad, akkor megpróbálok ismét a régi hittel, régi szívvel — repülni és énekelni a letarolt magyar mezők felett, a meggyötört magyar szíveknek. Ismét magyar és keresztény lelkű éneket, mivelhogy mást sohse tudtam és most sem tudok. Új hitet, új reménységet, bizodalmat, krisztusi szeretetet, békességet, nemes emberséget, egymást megértést, összetartást szeretnék a szívébe énekelni, erőt a dolgozó karjába minden magyarnak. És erre kérném szeretettel minden író társamat. Most már legyen vége a dermedésnek, ne ülünk tovább „száraz ágon hallgató ajakkal”... Nagy és szent magyar kötelesség, nagy és szent munka vár itt most minden magyarra, akár toll, akár eke vagy kalapács a munkaszerszáma. Az új honalapítás gigászi munkája! És ebben

a munkában legelül kell, hogy járjanak épen a magyar írók, hitet, lelkesedést keltve.

— És itt lenne pár kérő szavam a magyar közönséghez is. Az ő szent magyar kötelessége most az, hogy serkenjen végre éber öntudatra, önfelédtségre és — bocsánat — tunya közönnyőségéből, nembánomságából — a szellemiek terén is! Jól megnézzék ezután azt a telenyomatott papirost, amit kezébe vesz vagy gyermekeinek kezébe ad. Csak olyan írásnak tárjon szívet — de ennek azután egész szívet! — akár újságlapról, akár könyvből vagy szinpadról szól hozzá, amelyikből a tiszta keresztény erkölcs és a magyar nemzeti lélek sugárzik. Minden egyebet, bármily csábító köntösben jelentkezzék is, utasítson oda, ahová való — a többi szenny közé a csatornába. Nem új, de örök igazság: amilyen kicsiny a nyomtatott betű, olyan mérhetetlen nagy a hatalma!

— Ha így lesz, akkor még a mai véres romokon sincs okunk a csüggedésre. Akkor kart karba, szívet szívbe fonva, Isten segítségével, újra építjük — nem ismételtető elégszer: a tiszta erkölcs fundamentumán — a szebb magyar jövődőt. Örömmel látom, hogy a „Gondolat”-ot is ez a gondolat, ez a hit hozta életre s ennek a szent magyar kötelességnek átérzésével állt az építők lelkes, munkás, ha kell, harcos sorába. Ezért örömmel köszöntöm!

Huszedik század.

Aláírom Szabó Dezsőnek azt a pontos és megföllebezhetetlen ítéletét, hogy a „pesti irodalom megdőglött”. Ugyanakkor a dicstelen hullá mellé lefektetek egy másik kadáveret. A hu-

szadik századot. Nem írom öregbetűvel, bátor annak a bizonyos „társadalomtudományi folyóiratnak” a címévé is ugyanazon észjárás és hadászati fortélyosság nagyolta magát,

amelyikről szót akarok ejteni. Az én huszadik századom (ördögöt az enyém!) nem az a naptári évszázad, amelynek tizenkilencedik esztendejét annyi vér és gyalázat közepette lépdeljük, nem is lehet, hiszen a hátralevő nyolcvanegy esztendő nevében az inasi tizenkilenc nem is jogosult nyilatkozni. Ehhez az a tizenkilenc esztendő nem elég szemtelen, ilyesféle szemérmertlenséghez külön embertípus kívántatik, és hát ez az embertípus és annak a szemérmertlen „huszadik század“-ja az én textusom. A „huszadik század“, a ravasz kigyó, a nagy boa, amelyik itt tizennyolc esztendeig a magyar majmokat búvólta, hogy aztán dermedt állapotban lenyelhesse őket. A kigyó — elhiszem — megvan, éhes is még, de majmokat már csak némely „liberális“ csökevényű öreg kegyelmesek és méltóságok személyében kaphat, ami nagy fájdalom lehet neki, de nagy öröm és biztos szabadulás nekünk.

„Huszadik század“! Emlékeznek még, milyen tipró gögösen hangzott ez vastag, közismert ajkak magasáról? Az ember kifejezte azt a szerény véleményét, hogy kétszer kettő négy, hogy a ribiszkebokor emberemlékezet óta ribizskét terem, a görény pedig egy sajátos váladékot, — s erre megkapta a lesújtó véleményt, hogy a huszadik században ilyen örültséget megkockáztatni nem lehet.

Semmi kétség, a huszadik század nem naptári végzet volt ebben az értelemben, hanem születési kiváltságuk azoknak, akik éppen nem kiváltságos módon, tucattól születtek Gácsország egy emberfajának miriád tucatjában. A huszadik század nem az emberi történelem véghetetlen folyamának egy dyonisoszi új kavargása, nem végzet, folytatás és perspektíva volt, hanem az idők sodrán egy kényelmes noéi bárka, hitközségi szelekcióval. Noéi bárka, védő és támadó berendezéssel, védő és támadó mindig ugyanaz volt: a gácsországi.

A huszadik század nevével védtek minden csirkefogót, minden hamisan bukót, üzleti vérnyalót, uzsorást, tudományos szédelgőt, irodalmi és művészi tehetségtelent, erkölcsi disznót. A huszadik század nevében támadtak minden ép gerincet, minden tisztességet, helytállást, nyilazták a tudomány aszkétáit, az irodalom és a művészet alkotóit, az erkölcs hőseit. A huszadik század nevében kellett áment mondanom Darwin tévedéseire épp úgy, mint Haeckel szédelgésére és Jászi Oszkár hülyeségeire. A huszadik század nevében illett leköpní minden magyar szépséget, erőt, büszkeséget és ájuldozni minden tehetségtelen dadogáson és pukkadtt erőködésen. A huszadik század nevében kellett megtorlásért az égre kiáltanom Husz Ábrahám rablógyilkos ur fölköttetéseért és klerikalizmusnak minősítenem azt a ténymegállapítást, hogy a Habsburg-frontokon keresztény-irtás folyik. A huszadik század nevében kellett apámnak szégyenre dolgoznia magát, kitagadnia magát az élet minden megszolgált örömeből, és viszont automobilon, legújabb szabásu eleganciában, zsiros magyar földek birtokában boldogan, a haladás extázisával üdvözölnöm Tószögi mondjuk Feind urat. A huszadik század nevében kellett grófi villát szerezni Ausztriában a bolsevista hóhéroknak, viszont fehér terrort kiáltani arra, aki nyakoncsipett egy lábfürészelt terroristát vagy egy megrögzött Shylockot. A huszadik század nevében szégyeltük azt a hugunkat, aki liliomot tett az Immaculata Conceptio májusi szobra elé, és imádtuk démon-

nak a pezsgős Izidor vérbajos szajháját. A huszadik század nevében . . . de ne pusztítsuk a papírost, hiszen ismerjük ennek a huszadik századnak, ennek a ravasz lárvának a belső, igazi arcultaját, Chamberlain az ilyen típusnál Sziriát szokott kiáltani . . .

Valljuk meg egészen nyugodtan, hogy ennek a huszadik századnak semmi köze ahhoz, ami eddig Európában történt és ami ezután történni fog. Ez a huncut kis spanyolfal éppen azt rejtette el, ami Európában történt, az élet nagyszerű harcait, eredményeit, reményeit, öklelőzéseit és szárnyalásait és huszadik századdá bővölte egy kétezer év előtti barbár faj konok törzsiségét. Európa ezen a huszadik századon régen tul van és most már tul vagyunk mi is. Kötéllal emeltek tul rajta, akasztókötéllal.

Ez a ravasz kis huszadik század nem köti magát időhöz, ha jól emlékszem, husz évvel ezelőtt ugyanezt csinálták a „tizenkilencedik század“ nevében. Ha emlékezhetnék a barlangi korra, biztosan visszaismernék Jászi mondjuk Salamonra, aki már ott azzal akarta elbűvölni kezemből a friss bölényprédát, hogy nem gyalázhatom meg a barlangi kor méltóságát ilyen „militarista“ egoizmussal. Ha jól megfigyeltem, ez az egész kis művelet egyszerű és átlátszó zsebmetszői fogás: amíg a tolvaj a zsebemben kotorász, azt mondja, méltóztassék csak a falióra nézni, mennyi időt is mutat. Nos, nekünk most már nagyon mind-egy, hogy a fali óra huszat vagy huszonegyet mutat-e: bátorkodunk meg-

fogni a tolvaj ur ujjait, akár anyagi, akár szellemi tolvajlást akar véghezvinni. A huszadik századdal többé ne hozakodjanak elő, erre a kellemetlen kis hullára is rávertük a koporsó-födelet és ráirtuk, hogy meghalt pro-

gresszivitásban, liberalizmusban, demokratizmusban, humanizmusban, internacionalizmusban és még néhány olyan idült nyavalyában, amelyből mi gyökeresen kigyógyultunk.

Lendvai István.

Látogatás Hegedüs Gyulánál.

Felkerestük Lipót-köruti lakásán a magyar színpad egyik legnagyobb alakját, Hegedüs Gyulát, hogy kérdést intézzünk hozzá, mit érzett és hogyan élt a kommunizmus alatt. A mester szokott kedvességével elegáns pipázójában fogadott bennünket feleségének és fiának társaságában és kérdezősködésünkre a következőkben válaszolt:

— Bizony a kommunizmus alatt lelkileg én is sokat szenvedtem, mert fájt látni, hogyan pusztul az ország és a magyarság. Aktíve nem, csak passzíve foglaltam állást a nekem nagyon nem tetsző s mindenben a csőcselék érvényesülését elősegítő diktatúra ellen. Brodynak a Tanítónőjében nem vállaltam szerepet s a Takácsok-ban is csak olyan szerepet játszottam, mely megfelel az érzelmeimnek. A kommunizmus alatt komoly művészeti törekvés nem volt, csak minden nivón aluli mesterkedés. Hóbortos alakok jöttek mindenféle torz ideával, művészetnek hirdetett ostobasággal.

— Egyébként életünk a kommunizmus alatt aránylag minden nagyobb rázkódtatás nélkül folyt a megszokott mederben. Én afféle csendes ellenforradalmár voltam, gyakran összejöttünk Fedák Sárival és együtt busultunk a magyarság pusztulásán. Szegény Fedák Sáriról sok min-

den számárságot beszélnek az emberek és szemére hányják, hogy a kommunizmus idején néhányszor szerepelt kommunista ünnepélyeken. Nos én tudom, hogy kényszerüsből tette és tudom azt is, hogy milyen lélekel tette. Csak nem gondolja valaki Fedák Sáriról komolyan, hogy kommunista érzelmű volt? De én tudom, hogy egy bizonyos ur, aki ezidőszerint is a Belvárosi Színház-ban grasszál, hányszor járt szegény Zsazsa nyakára és Samuelyvel fenyegette, ha nem vállalja azokat a neki éppenséggel nem tetsző kellemetlen szerepeket. És látja kérem, ezt az urat nem bántja senki. Ugyancsak a kutya sem bántja azt a másik urat, aki még a névjegyére is rányomatta azt, hogy „szovjet-színész“, aki egyébként is nyíltan kommunistának vallotta magát, ellenben szegény Zsazsát Bécsben egyik toloncházból a másikba hurcolták és ugyancsak meggyötörték.

— Engem személy szerint nem molesztáltak tulságosan, úgy látszik mégis csak respektálták huszonhárom éves színészi multamat. Igaz, hogy én minden alkalommal elég erélyesen léptem fel velük szemben és a kellő időben alkalmazott erély nem tévesztette el hatását. Csak akkor nem használtam erélyes fellépés semmit, amikor vadászpuskáimért jöttek. Mikor azt

Hegedüs Gyula, a „Vigszínház“ kitűnő művésze.

Hercz Imre rajza.

GONDOLAT

zöld és arrogáns ifjoncot, aki meg volt bizva a fegyvereim lefoglalásával, arra kértem, hogy — tekintettel művészi multamra — legalább egy vadászfegyvert hagyjanak nálam, így felelt:

— Nekünk szükségünk van Hegedüs Gyulára, a színészre, de nincsen szükségünk Hegedüs Gyulára, a vadászra.

— Mikor nagyon rossz napjaim voltak, én is — mint oly sokan ezekben az időkben — azon törtem a fejemet, hogy ki fogok vándorolni Magyarországból. Angliára gondoltam és szorgalmasan tanultam angolul. Közben a színművészeti akadémián tanári állással kínáltak, de nem fogadtam el. A nyarat falun töltöttem, nem messze a fronttól és nagy öröm volt nekem,

mikor láttam a vörösök rendetlen visszavonulását a házam előtt.

— Megvallom, mostanában egy kissé fáradtnak érzem magamat, de azért tele vagyok tervekkel és ambícióval. Csak már segíteni kellene a rothadt állapotokon, még pedig gyökeresen. Megújulást várok az egész vonalon és a nemzeti gondolat újjászületését.

Eljárt az idő, a mestertől bucsuzunkunk kell. Eltávozóban az járt az eszünkben, milyen szerencse, hogy a Kun Béla rabló-bandája szét lett ugraszta s így Hegedüs Gyulának már nem kell kivándorlásra gondolnia. Hiszen most lesz csak igazán szüksége az országnak és Budapest közönségének az ő izig-vérig magyar és eredeti művészetére. (o. j.)

Babits Mihály levelet irt a Magyar Irók Szövetségének!

Milyen kedves! És milyen őszinte!

Babits Mihály az ismert poéta, esztétikus és kiérdemült egyetemi tanár határozott és férfias lépésre szánta rá magát. Levelet irt a Magyar Irók Szövetségének, amely egyesülről bizonyára tudják kedves olvasóink azt, hogy ez egy izig-vérig magyar és keresztény alakulás. Már magában véve az is meglepő, hogy Babits egy ilyen írói szövetségnek levelet ír, még meglepőbb azonban az, amit ír. Alig akarunk hinni a szemünknek! Babits Mihály és a Magyar Irók Szövetsége! Vajjon nem csalóka álom-e mindez, amelyből rideg valóságra ébredünk? Vagy valóban megváltozott-e a mi híres nevezetes Babits Mihályunk s a Saulból Pál lett? Csakugyan átértékelte-e az átértékelendőket, valóban fáj-e neki az, ami minket emészt és talán — alig

merem leírni! — részt kér ő is a keresztény Magyarország megalapozásának munkájából? Csupa izgató kérdés, amelyre igazán bajos volna ebben a pillanatban megnyugtató választ adni.

Bizonyára meglepő — írja Babits, a levélben — hogy mindezideig nem lépett be a szövetségbe. Érzi, hogy magyarazattal tartozik, annyival is inkább, mert hiszen irodalmi programja azonos a szövetségével. Konstatálja, hogy a Magyar Irók Szövetségében konzervatív írók egyesültek, de nem baj, ő is mindig konzervatív volt és ezzel az iránnyal szimpatizált. (Ujjé!) Lélekben velük van, de nem akar egyik napról a másikra átpártolni, nehogy azt higgyék, hogy most a gyengébbeket hagyja ott az erősebbekért. A közönség előtt

GONDOLAT

akarja ezt az átfordulást megtenni irásban és ha ez megtörtént, akkor fog nyíltan átlépni.

Eddig a ravasz kis írás, amely élénk fényt vet Babits Mihály koszorus költőnknek komplikált egyéniségére. Lehetnek naiv és jóhiszemű emberek, akik bedőlnek Babits ur levelének, de mi — ne tessék rossz néven venni! — nagyon is vegyes érzelmekkel olvastuk a kitűnő író levelét. Mert vannak ám némi kis bökkenők! Sőt igen nagy bökkenők vannak! Egyáltalában nem értjük annak a Babitsnak morális rohamát most, aki akkor, amikor Magyarország elterült az ellenséges csapások alatt és a zsidóság féktelen uralma tobzodott, akkor támadta a nemzeti eszmét, akkor irt a Szózat ellen, akkor hirdette, hogy fütyül Magyarország integritására, akkor tartott a tanárok szociológiai kurzusán olyan nemzetellenes előadást, hogy még ez a megrémített és terrorizált hallgatóság is felzudult (az előadás szövegével szívesen szolgálunk!), akkor hagyta ki a kuruc költészetet előadásai köréből, mert ez a költészet az ő nemzetellenes butaságai ellen bizonyított, akkor nevezte Petőfit izléstelen fiatalembernek s költészetét lesajnálta. S akkor nem jutott eszébe Babitsnak, hogy a saját leszurt, haldokló fáját támadja, mert akkor a zsidók voltak erősek, akik pénzt és egyetemi tanárságot adtak. Ekkor járt vidékre Kunfiival egy autóban, üvölteni a nemzeti eszme ellen, ekkor nézték őt emiatt Fehérvárott örült bádogos legénynek.

Azt írja Babitsunk, hogy egyelőre nem óhajt nyíltan belépni a Magyar Írók Szövetségébe, bár lélekben velük van stb. Hát ez már igazán kedves! Honnét ez a fenséges nyugalom, ez a bölcs megfontoltság? Hát egyszerűen onnét, mert Babits ur jól tudja, hogy még mindig a zsidók az erősebbek, tehát még nem jó, nem kívánatos nyíltan vezekelnie. Titokban ugyan megteszi, hogy tajtékzó antiszemita tyrádákat tart (sőt egy antiszemita könyv szer-

kesztésében is segített!), de hát nyíltan nem jó antiszemitáskodni, mert hát nem lehessen tudni, merre billen a mérleg. Ő a helyzet ura akar maradni. A keresztényekkel is fenn akar tartani a barátságot, mert hátha egyszer tényleg ezek a bolond keresztények lesznek az erősebbek s tőlük lehet egyetemi katedrát kapni. Addig azonban kétfelé fütyülünk s titkos levélben nemesek vagyunk, zsidó társaságban pedig elítéljük a faji harcot.

Hát kedves Babits Mihály ur, az ön leveléből éppen az hiányzik, amire pedig nekünk manapság a legnagyobb szükségünk van, hiányzik belőle az őszinteség. A játék nem babra megy, a magyarság életéről, vagy haláláról van szó ezekben a nehéz időkben. Nekünk bátor, gerinces hitvallók kellene, akik kiállnának a gátra és nem nézegetnek minduntalan visszafelé, az egyetemi katedrák felé. Önzetlen emberekre van szükségünk, akik őszintén, minden fenntartás és hátsó gondolat nélkül óvják és védik megtiprott fajtánkat. Most nem lehet balanszírozni, nem lehet jobbra és balra kacsintgatni, most előre kell menni bátran és férfiasan fölemelt fővel és nyílt homlokkal. Avagy remélhetünk-e a véres tavasz után egy eljövendő virágos tavaszban, ha azok, akiket az istenadta talentum vezetésre hívott, a cselekvés helyett tapogatóznak és dadognak? Oh, ennek az elfáradt nemzetnek valóban nagy szüksége van vezérekre, költőkre, prófétákra. És mi olyan szívesen megbocsátanánk még önnek is Babits ur, ha azt látnók, hogy ön csakugyan nem Saul már, hanem magyar tüzzel és reménységgel teljes Pál. De éppen ebben nem vagyunk bizonyosak. A levele után legkevésbé. Az a sejtésünk, hogy ön még most sem tudja, jobbra-e, vagy balra. Pedig, aki még a kommunizmusnak nevezett héber svindli után sem tanult, az megbukott. Attól tartunk, hogy ön is így járt kedves Babits ur, dacára annak, hogy egyetemi tanár volt a kommunizmus alatt.

(x.)

Lovászy ur támogatja a bécsi kommunistákat

Ismeretes, hogy *Rothziegel* bécsi kommunista vezért *Kun Béla* több ezer bécsi kommunistával együtt zsoldjába fogadta és ezek mint a vörös hadsereg bécsi internacionálé ezrede résztvettek azon gáztettekben, amelyeket a vörös katonák Magyarországon elkövettek. Maga *Kun Béla* úgy nyilatkozott róluk az osztrák kormányhoz intézett jegyzékében, hogy csirkefogással, rablással és fosztogatással foglalkoztak és hogy komoly katonai akcióra használhatók nem voltak.

Többek között a bécsi kommunisták voltak azok, akik *Debrecen* teljesen kifosztották, azután, hogy a debreceni becsületes rendőrséget, csendőrséget és a védekező polgárságot felakasztották és lemészárolták.

Ezt a sőpredéket a magyar állampolgárok filléreiből részesítette végkielégítésben a magyar kormány bécsi katonai megbízottja, *Lovászy Márton* ur 3 napig tartott külügyminisztersége jóvoltából. *Kun Béla* idejében ezek követeléseikkel nem is mertek Bécsben előállani. — Aznap mikor megbukott és *Gróf Takács-Tholvay* helyét mint magyar megbízott a bécsi magyar gárdapalotában újra elfoglalta, a bécsi kommunisták őt megrohanták követeléseikkel és fenyegető magatartást tanusítva, követelték a végkielégítést. *Gróf Takács-Tholvay* Budapestre fordult utasítás végett, mire *Lovászy* akkori külügyminiszter a bécsi külügyi hivatalnak felhatalmazást adott, hogy 1 millió koronát a rendőrségen őrzött 70 millióból, — mely összeg a Bankgasseből annak idején az ellenforradalmárok által kézrekerített és megmentett állami pénzből származott — a bécsi kommunisták kielégítésére felhasználhatnak, amit a magyar kor-

mány a maga részéről el fog ismerni. Nem tudjuk, hogy ki adott felhatalmazást *Lovászy* urnak arra, hogy ugyanakkor, amikor a magyar állami szerencsétlen, mindenből kifosztott helyzetében nem képes a saját tisztviselőit fizetni a megszállott területeken, amikor a legégetőbb állam- és egyéb szükségletek fedezet nélkül állanak, ő ugyanekkor mint a magyar kormány felelős minisztere egyetlen telefonüzenettel 1 millió koronát dobjon azoknak az osztrák kommunistáknak, akik fegyverrel a kezükben segédkeztek a magyar nemzet meggyalázásában, ártatlan, legderékabb honfitársaink lemészárlásában és országunk kifosztásában.

Még a szigoruan alkalmazott jog szerint sem tartozott volna Magyarország *sohasem* megfizetni olyan adósságot vagy kiegyenliteni olyan tartozást, amelyet a jogbitorló *Kun Béla* és gaz társai csináltak vagy vállaltak, akiben pedig még él valamelyes erkölcsi vagy hazafias érzés, az felháborodással utasít vissza hasonló helyzetben ily lehetetlen követeléseket.

Ugy látszik, *Lovászy* ur azt hiszi, hogy az osztrákokkal való egyetértés így állithatja helyre, illetve a Nyugat-Magyarország felé nyuló kezeket akkor állithatja meg, hogyha a Bécsben hatalmon levő és kétes színezetű uraknak szeretetadományokat ilyen formában juttat, mi azonban azt hisszük, hogy a becsületes osztrák közvéleményt, de sőt a meggyőződéses nem kommunista szocialistákat Magyarország ellen az bősizheti fel leginkább, hogyha most *Lovászy* ur folytatja azt kicsiben, amit *Kun Béla* és társai tettek ezelőtt nagy stílusban, t. i. ha az osztrák kommunistákat pénzzel látja el és ezáltal a kommunizmus veszélyét Ausztriában újból felidéz.

Aktuális problémák.

A főváros és a vidék. Csak a vak nem látja, hogy az a gondolkodásbeli és érzésbeli különbség, amely már a múltban is elválasztotta a vidéket a fővárostól, a kommunizmus óta majdnem áthidalhatatlan szakadékká fejlődött. Még élénken emlékszünk azokra a szírehangokra, a parasztfogásnak azon sémi leleményességgel kigondolt trükkjeire, amelyekkel Kun Bélaék igyekeztek megfőzni a jó vidéket. De hiába. A jó vidék nem dőlt be. Élte tovább a maga egyszerű, becsületes, magyar életét és idegenkedve, nem ritkán megbotránkozva, később pedig — a Lenin-fiuk kedves kirándulásai után — égő gyűlölettel tekintett Budapest felé, amely városról lassanként olyanféle kép alakult ki a lelkében, hogy ebből a városból semmi jó nem származhatik. És valljuk be, a jó vidéknek tökéletesen igaza volt s ha ma talán pillanatnyilag javult is a helyzet, a vidék még mindig nem bizik a fővárosban. Hogy ennek az állapotnak minő következményei vannak a közellátás és más egyéb szempontokból, azt hiszem mindenki érzi és tudja. Az a lelki kapocs, amely normális körülmények között a fővárost a vidékkel összeköti, nálunk már rég elszakadt, mert Budapest nálunk nem életet és fényt sugárzó centrum, hanem mélety és bomlást terjesztő szemétdomb volt, amelyből mérges gőzök áramlottak szerteszét az egészséges vidékre. Budapestnek nem volt és ma sincs nemzeti karaktere. Amilyen mértékben megszűnt keresztény lenni, olyan mértékben el is nemzetietlenedett. Budapest világváros! — ordította a pesti sajtó, arról pedig bölcsen hallgatott, hogy Budapest már nem a miénk, nem a magyaroké és mi irigykedve gondoltunk azokra a nemzetekre, melyeknek sokkal kisebb, de sokkal inkább nemzeti fővárosuk van. Valahogyan változtatni kellene ezen az áldatlan állapoton. De hogyan? Talán úgy, hogy a vidéket közelebb hozzuk a főváros-hoz? Isten ments! Budapestet kell közelebb vinni a vidékhez azáltal, hogy a fővárost vissza kell hódítanunk a keresztény nemzeti kulturának.

Katolikusok és protestánsok. Minden erőt egyesíteni kell, tehát félre kell tenni mindent, ami elválaszt, mert csak így keveredhetünk ki épen abból a rettenetes válságból, melybe jutottunk, ez ma a jelszó.

De százszor jaj nekünk, ha ez csak jelszó marad és nem válik hus és vérből való valósággá. Ebben az országban valóságos szellemi kínai fal választotta el a katolikusokat és a protestánsokat. Ez hiba volt a múltban, a jelenben pedig kész szerencsétlenség lenne, ha így volna. De már biztató jelekkel találkozunk. A legjobbak, a legnemesebbek építgetik már a fundamentumot, amelyben ez a két tábor — anélkül hogy egyik is bármit feladna abból, ami sajátosan az övé — találkozhatik és együtt dolgozhatik a szent magyar jövődön. Így van ez jól, így van ez rendjén! Közös gyökérből nőtt a katolikus és a protestáns magyarság. Egy a fajtánk, egy a nyelvünk, közös a mi táj-dalmas, tragediás multunk, közös a siralmas jelenünk, közösen kell munkálkodnunk egy eljövendő szebb és jobb magyar világot. Aki ezt meg nem érti, aki még mindig fél az eretnek protestánsoktól és a klerikális katolikusoktól, avval mi nem állunk szóba, mert az nem érti az időknék sürgető követelését, az süket fülekkel áll a történelmi időknék forgatagában. Zabszemhegyező, szükkoponyájú emberek mindig voltak, innen is, túl is, akik bizonyos „magasabb elvi szempontok”-tól nem látták meg, mit követel az élet. Ilyenek lehetnek ma is. Ezeket egyszerűen ki kell hagyni a játékból.

Liberális politika. Nagy lelki megnyugvással értesülünk róla, hogy nemsokára (talán már akkora, mikor ezek a sorok napvilágot látnak) nyélbe lesz ütve a legújabb politikai alakulás, az u. n. liberális blokk. Eppen a legjobbkor. Hiszen már nagyon éreztük a hiányát és nem igen tudtunk volna meglenni egy ilyen liberális blokk nélkül, sőt vannak emberek, akik tudni vélik, hogy direkt ez a liberális blokk van hivatva a haza megmentésére. Igaz ugyan, hogy ezzel szemben rosszmájú emberek azt mondják, hogy a blokkban olyan pártok vesznek részt, amelyeknek nem igen vannak tagjai, csak pártvezérei, bennünket ez alkalommal a dolognak elvi része érdekel. Hát hogyan is áll a dolog ezzel az u. n. liberális blokkal? Hogy tisztán lássunk ebben a kérdésben, jó lesz, ha egy kis vizsgálatot tartunk a fogalmak körül, mert éppen ezen a ponton van a legtöbb baj és a legtöbb tévedés. Azzal ugyebár tisztában vagyunk, hogy a liberalizmus